

Skjøtselsplan for Klosteralléen biotopvern- område, Østfold

Anders Thylén

Ekstrakt

På oppdrag for Fylkesmannen i Østfold har BioFokus utarbeidet innspill til forvaltningsplan for Klosteralléen biotopvernområde, Rygge, Østfold. Formålet med vernområdet og forvaltningsplanen er å ivareta en forekomst av den truede planten kammarimjelle. Planen foreslår konkrete bevaringsmål samt tiltak for å ivareta forekomsten i verneområdet.

Nøkkelord

Forvaltningsplan
Klosteralléen
Biotopvernområde
Landskapsvernområde
Kammarimjelle
Østfold
Skjøtsel

Omslag

FORSIDEBILDER

Øvre: I området vokser den røde varianten av kammarimjelle.

Midtre: Et «hav» av kammarimjelle.

Nedre: Klosteralléen sett fra vest.
Alle foto: A. Thylén.

LAYOUT

Blindheim Grafisk

ISSN: 1504-6370

ISBN: 978-82-8209-492-4

BioFokus-rapport 2016-3

Tittel

Skjøtselsplan for Klosteralléen biotopvernområde, Østfold

Forfatter

Anders Thylén

Dato

29.04.2016

Antall sider

19 sider

Refereres som

Thylén, A. 2016. Innspill til skjøtselsplan for Klosteralléen biotopvernområde, Østfold. BioFokus-rapport 2016-3. ISBN 978-82-8209-492-4. Stiftelsen BioFokus. Oslo

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder denne rapporten "levende" linker.

Oppdragsgivere

Fylkesmannen i Østfold

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.

Andre BioFokus rapporter kan lastes ned fra:

<http://biolitt.biofokus.no/rapporter/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadalléen 21, 0349 OSLO

Telefon 2295 8598

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Forord

Klosteralléen biotopvernområde i Rygge kommune ble opprettet i 2013. BioFokus har fra Fylkesmannen i Østfold fått i oppdrag å utarbeide forvaltningsplan for området. Dette innspillet til forvaltningsplan er utarbeidet av Anders Thylén. Ottar Krohn har vært kontaktperson hos Fylkesmannens miljøvernavdeling i Østfold. Rapporten vil bli brukt av Fylkesmannen som grunnlag for endelig forvaltningsplan for området.

BioFokus takker Fylkesmannen i Østfold for godt samarbeid gjennom prosessen.

Oslo, 29. april 2016

Anders Thylén
BioFokus

Figur 1: Kammarimjelle inntil veien i Klosteralléen Foto: Anders Thylén.

Sammendrag

Klosteralléen biotopvernområde i Rygge kommune i Østfold ble opprettet 13. september 2013. Biotopvernområdet inngår som en del av Værne kloster landskapsvernområde, som ble opprettet samme dato. Formålet med biotopvernområdet framgår av verneforskriften:

"Formålet med Klosteralléen biotopvernområde er å ta vare på et område som har særskilt betydning som voksested for den truede plantearten kammarimjelle".

Stiftelsen BioFokus har på oppdrag for Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, utarbeidet innspill til skjøtelsesplan for biotopvernområdet.

Forekomsten av kammarimjelle er i dag den største i Norge, med en bestand på flere tusen individer. Det har opp gjennom årene vært flere trusler mot forekomsten, og bestanden har variert i størrelse og utbredelse. Forvaltning av arealet har tidligere ikke hatt fokus på kammarimjelle, og det har vært perioder med gjengroing og ugunstig skjøtsel. Siden midten på 2000-tallet har imidlertid Statens vegvesen skjøttet forekomsten i dialog med Fylkesmannens miljøvernavdeling og med Botanisk forening i Østfold.

For å bidra til forvaltningsmålet er det opprettet følgende bevaringsmål:

- Kammarimjelle skal forekomme i en stor og levedyktig bestand (flere tusen planter), med stabile forekomster på begge sider av veien.
- Gjenskape og opprettholde en rik, lavvokst og kulturpreget engflora.
- Fremmede arter med høy økologisk risiko (svartelistearter) skal ikke forekomme i området. Andre problemarter og nitrofile arter som hundegras, burot, tistler og hundekjeks skal ikke være dominerende og kun ha marginale forekomster.

Hovedtiltak for å nå målet er årlig maskinell slått som utføres av Statens vegvesen. På nordsiden av veien, hvor det ikke finnes kammarimjelle i dag og hvor vegetasjonen har et noe mer nitrofilet preg, foreslås det å slås to ganger per år i en restaureringsfase. Det foreslås også å gjeninnføre kammarimjelle her ved bruk av assistert manuell frøspredning. Arealer hvor kammarimjelle sås inn må ha tilpasset skjøtsel inntil bestanden er godt etablert og i spredning.

Forekomsten av kammarimjelle må overvåkes, og det bør etableres et fast opplegg for dette.

Innhold

FORORD	3
SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	6
1.1 SKJØTSELSPLANEN	6
2 OMRÅDEBESKRIVELSE	6
2.1 NATURGRUNNLAG	6
2.2 VEGETASJON OG FLORA.....	7
2.3 FAUNA	8
2.4 FREMMEDE ARTER	8
2.5 UTVALGTE OG RØDLISTEDE NATURTYPER.....	9
2.6 PÅVIRKNING/INNGREP.....	10
3 BRUKERINTERESSER	10
4 FORVALTNINGSOPPGAVER OG TILTAK	11
4.1 FORVALTNINGSMÅL	11
4.2 SKJØTSEL OG TILTAK	11
4.3 OPPSYN OG OPPFØLGING	12
5 REFERANSER	13
VEDLEGG 1. FORSKRIFT OM VERN AV VÆRNE KLOSTER LANDSKAPSVERNOMRÅDE OG KLOSTERALLEEN BIOTOPVERNOMRÅDE, RYGGE KOMMUNE, ØSTFOLD FYLKE.	14

1 Innledning

Klosteralléen biotopvernområde ble opprettet 13. september 2013. Arealet er 4,7 dekar. Det ligger langs Klosterveien (Fv 314) ved Værne kloster i Rygge kommune. Biotopvernområdet inngår som en del av Værne kloster landskapsvernområde, som ble opprettet samme dato. De to verneområdene har en felles verneforskrift, se vedlegg.

Fylkesmannen i Østfold v/miljøvernavdelingen er forvaltningsmyndighet for verneområdet.

Formålet med biotopvernområdet framgår av verneforskriften der § 3 lyder: ***"Formålet med Klosteralléen biotopvernområde er å ta vare på et område som har særskilt betydning som voksested for den truede plantearten kammarimjelle"***.

1.1 Skjøtelsesplanen

I følge § 8 i verneforskriften skal det utarbeides forvaltningsplan for verneområdet. Planen skal inneholde nærmere retningslinjer for forvaltning og skjøtsel.

Arbeidet med forvaltningsplan for Værne kloster landskapsvernområde har vært en større prosess, som bl.a. har involvert en referansegruppe. Det foreligger et utkast til plan fra august 2013, men planen er ennå ikke ferdigstilt. Skjøtelsesplanen for Klosteralléen biotopvernområde vil inngå som en del av forvaltningsplanen for landskapsvernområdet.

En skjøtelsesplan skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet, og skal være et redskap for både forvaltningsmyndigheten og brukere av området. Skjøtelsesplanen er ikke juridisk bindende, men har en veiledende funksjon.

Skjøtelsesplanen må utarbeides innenfor de rammene som settes av verneforskriften. Det vil si at det i planen ikke kan innføres nye restriksjoner, men at det heller ikke kan åpnes for tiltak som ikke har grunnlag i forskriften.

Denne skjøtelsesplanen gjelder i utgangspunktet for 10 år. Gyldighetstiden kan senere forlenges dersom dette blir ansett som hensiktsmessig. Planen kan også revideres etter kortere tid enn 10 år dersom det oppstår behov for dette.

2 Områdebeskrivelse

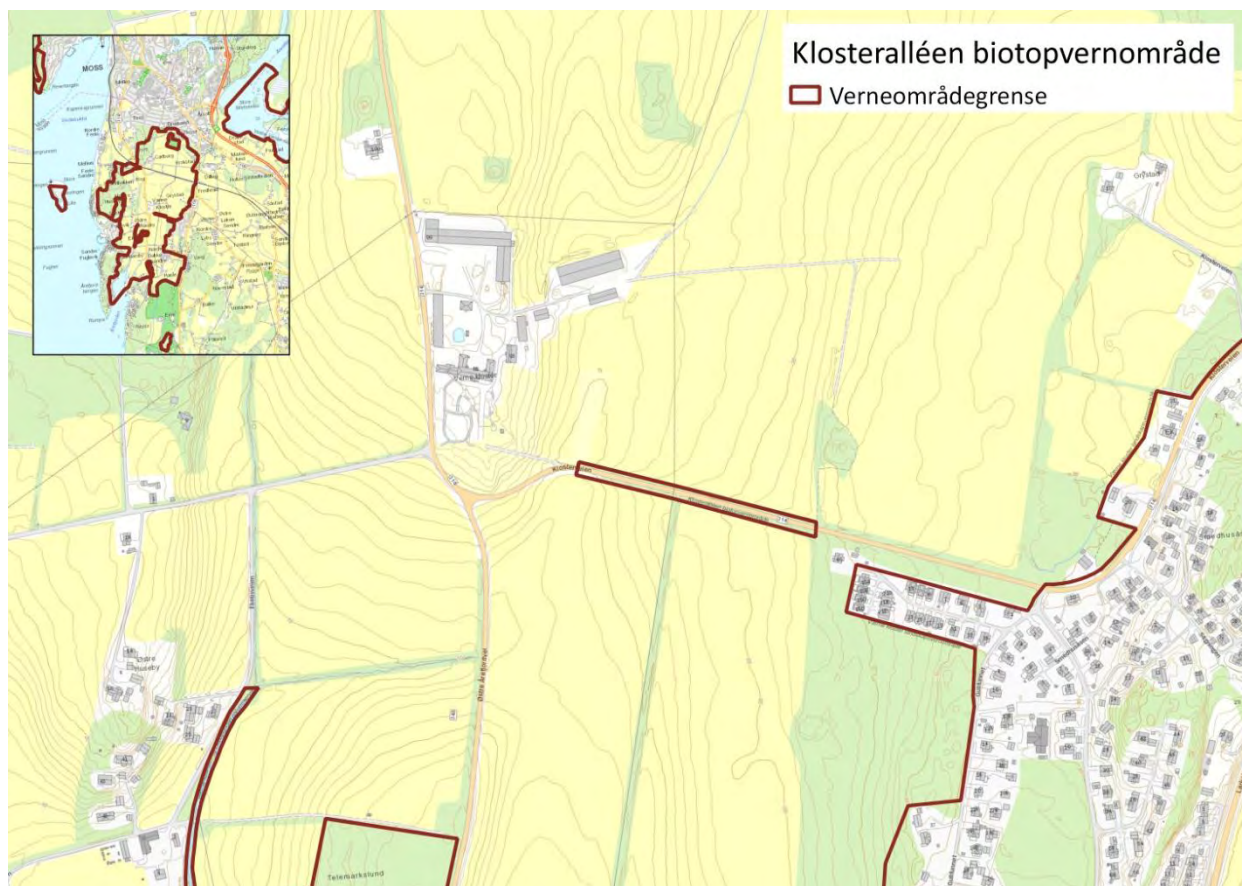
De viktigste verneverdiene er knyttet til den store forekomsten av kammarimjelle *Melampyrum cristatum*, som per i dag utgjør Norges største bestand av arten. Arten er rødlistet som sterkt truet (Henriksen og Hilmo 2015).

2.1 Naturgrunnlag

Verneområdet ligger i boreonemoral vegetasjonssone og svakt oseanisk vegetasjonsseksjon (Moen 1998). Berggrunnen i området består i følge NGU (2016) av granittisk-kvartsdiorittisk biotittgneis, metadoleritt og amfibolitt. Området ligger i et slettelandskap under marin grense, og har tykke havavsetninger (marin leire) og marine strandavsetninger (mer utvaskede sedimenter med varierende kornstørrelse, i stor grad sand og grus).

Landskapsvernområdet utgjør et relativt flatt jordbrukslandskap. Det er i dag preget av både store åpne "herregårdslandskap" med alleer, store bygnings- og hageanlegg samt mer småskalalandskap med bekkedrag, dammer, åkerholmer, steingjerder, og gamle beitemarker hvor gamle og monumentale trær står igjen.

Selve Klosteralleen består av en trerekke med hovedsaklig eik på begge sider av riksvei 314. Eikene i alléen er relativt unge, men høyvokste trær. Vegkantene på begge sider av veien er ca 4 meter brede og grenser til fulldyrka mark.

Figur 2: Oversiktskart over Klosteralléen biotopvernområde, Rygge kommune, Østfold. Grenser for Værne kloster landskapsvernområde samt øvrige naturreservater er også med i bildet.

2.2 Vegetasjon og flora

Trærne skaper halvskygge for undervegetasjonen det meste av dagen. Busksjikt er stort sett fraværende, men det er noe oppslag av hassel, rogn og eik. Vegetasjonen kan best beskrives som en blanding av vegetasjonstypene frisk fattigeng (G4 iht. Fremstad 1997) nærmest veien på sørsiden, samt frisk, næringsrik gammeleng (G14) mot åkerkanten og på nordsiden. Feltsjiktet er dominert av lundrapp, engkvein, engsvingel, gulflatbelg og gjerdevikke. Av andre arter finnes skjermveve, grasstjerneblom, rødkløver, hybridkløver, engsyre, reinfann, nyseryllik, teiebær, firkantperikum, hundegras, ormetelg og blåklokke. Skvallerkål, vendelrot, skogstorkenebb og sløke vokser nærmere åkeren, og selve åkerkanten domineres av mjødukt og burot.

Forekomsten av kammarimjelle ved Værne kloster ble registrert for første gang i 1922 av A. Magnus. Kammarimjelle (purpur-form) opptrådte da i alléen langs begge sider av veien, men antall og utbredelse er ikke kjent. Utbredelsen på nordsiden av veien har tidligere gått lenger

mot både øst og vest enn dagens forekomst på sørsiden av veien (Løfall 2001). Nedenfor vises bestandsutvikling for arten ved Værne kloster i nyere tid (fra Thylén 2015):

1978	Kammarimjelle vokser langs begge sider av veien over ca. 150 meter. Anslått til flere tusen individer (R. Halvorsen, Upublisert).
1984	Noe redusert bestand, spesielt på nordsiden av veien. Bestanden antatt å være mellom noen hundre og tusen skudd (R. Halvorsen).
1985	Store mengder langs veien (Båtvik 1992)
1987	700 individer (Lye & Berg, 1988)
1990	Færre enn 30 individer, truet av sprøyting (landbruk) (Båtvik 1992)
1998	Flere hundre individer på begge sider av veien (Løfall 2001)
2001	Flere hundre ind. i veikant S for veien, få ind. på N-sida (J.I. Båtvik).
2004	Bestanden anslått til å være 100-300 skudd (Stiftelsen Norsk Naturarv).
2009	Kun funn på sørsiden av veien, 300-400 individer spredt på flere delområder. Nordsiden gjengrodd, sørsiden i ferd med å gro igjen (R. Braaten).
2010	2200 skudd fordelt på to delområder med henholdsvis ca 480 og 1750 skudd (S. L. Olsen pers. med.).
2012	2200 skudd fordelt på ti poster (Artsdatabanken 2016 (E.W. Hansen, R. Braathen)).
2014	2550 skudd fordelt på ti poster (Artsdatabanken 2016 (E.W. Hansen, R. Braathen)). Visuelt virker forekomsten stabil (G. Bjar, FMØ, pers. medd.).
2015	Flere tusen skudd, kun på sørsiden av veien (Thylén 2015)

Bestanden av kammarimjelle ser, etter at vegvesenet startet skjøtsel, i dag ut til å være stabil (eller muligens økende), med forekomst på flere tusen skudd de siste fem årene. Bestanden har i senere år vært konsentrert til sørsiden av veien, og det er ikke dokumentert planter på nordsiden av veien siden 2001. Utbredelsen av forekomsten i dag framgår av figur 3.

2.3 Fauna

Det foreligger ingen referanser til observasjoner av fugl, insekter eller annen fauna i kjent litteratur for området eller i Artskart. Eikene i området har nok en viss betydning for fugl på et lokalt nivå. På sikt vil eikene, hvis de får bli gamle og utvikle død ved og hulheter, også kunne bli verdifulle for insekter knyttet til slike miljøer. For en del insekter vil nok kombinasjonen av store trær og urterik engvegetasjon ha en viss betydning allerede i dag.

2.4 Fremmede arter

Fremmede arter som sprer seg fra hager m.m. kan i mange tilfeller ta over naturlige habitater og utkonkurrere hjemlige arter. Dette representerer en betydelig trussel for det biologiske manifoldet (Gederaas et al 2012). Da Klosteralléen ligger inntil både trafikert vei og dyrket mark, samt ikke langt unna boligtomter, er det en viss risiko for spredning av fremmede uønskede arter fra omgivelsene.

Av fremmede arter er det i området funnet ugrasklokke (risikovurdert som PH – potensielt høy risiko). Skvallerkål, som ikke defineres som fremmedart, men som likevel kan være en problemart, forekommer også. Artene har ikke stor utbredelse i området, men det er forholdsvis tett med skvallerkål et par steder i kant mot åkeren. Forekomstene vurderes foreløpig ikke som et stort problem i området, men spesielt skvallerkål utgjør en viss risiko.

Figur 3: Kammarimjelle ved Værne kloster. Venstre. Kart over forekomst. Høyre: Oversikt av alléen. Foto: Siri Lie Olsen.

2.5 Utvalgte og rødlistede naturtyper

I henhold til Naturmangfoldloven og egen forskrift har flere naturtyper fått status som utvalgt naturtype, herunder hul eik og slåttemark. I tillegg har en del naturtyper blitt vurdert som truete i Norsk rødliste for naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011).

En del av eikene i området har en omkrets på over 200 cm, og de omfattes derfor av forskriften om utvalgte naturtyper.

Bakken mellom eiketrærne blir i dag skjøttet med slått. Det kan også historisk ha vært slått for å holde vegetasjonen i veikanten åpen. Området kan likevel ikke sies å være en tradisjonelt hevdet slåttemark, og kommer dermed ikke inn under forskriften om utvalgte naturtyper.

Kulturmarkseng (naturbeitemark og slåttemark) er rødlistet som sårbar (VU). Under kulturmarkseng er slåttemark høyere rødlistet enn annen eng, og har status som sterkt truet (EN). Selv om området har engpreget vegetasjon, så er det såpass påvirket av inngrep, gjødsling m.m. at det i Natur i Norge (NiN) ligger nærmere eng-lignende sterkt endret fastmark enn semi-naturlig eng (som den rødlistede naturtypen tilsvarer).

2.6 Påvirkning/inngrep

Hele landskapet rundt Værne kloster er siden lenge sterkt kulturpreget med gravhauger fra jernalder, herregårdsmiljøer m.m. Alléen har trolig vært skjøttet som en del av dette kulturlandskapet over svært lang tid, trolig i stor grad med en eller annen form for slått for å holde vegetasjonen nede. Men det er ikke sikkert at arealet har vært viktig for høsting av fôr, og det er dermed usikkert om effekten av fjerning av næringsstoffer (nitrogen etc) har vært like sterk som for tradisjonelle slåttemarker.

Alléen har de seneste tiårene vært forvaltet av Statens vegvesen med fokus på å holde vegetasjonen åpen. Periodevis har området likevel vært preget av gjengroing, hovedsakelig fra et økende busksjikt med oppslag av løvkratt. Nordsiden har tidligere vært gjengrodd, men er nå ryddet av Statens Vegvesen (Gulbrandsen 2010).

Det er iverksatt skjøtsel for å ivareta kammarimjelle, ved at Statens vegvesen har ryddet langs veien med ryddesag, og lokaliteten inngår som en del av etatens arbeid med artsrike vegkanter (Båtvik et al. 2001, Larsen et al. 2014). Vegvesenet skjøtter nå (etter anvisning fra Fylkesmannen) årlig med kantslått på ettersommer/høst (etter frøsetting).

Annen påvirkning på lokaliteten er forurensning/tilførsel av næringsstoffer fra veggen og fra tilgrensende landbruksareal. Strekingen skal ikke saltes – jf.forskriften for området.

Figur 4: Kant mot åker, med nitrofil vegetasjon.

3 Brukerinteresser

En del av biotopvernområdet eies av Statens vegvesen. I sørøst grenser det mot privat hage. Både i sør og nord grenser verneområdet mot landbrukseiendom og dyrket mark.

Grunneier bruker per i dag ikke området annet enn i dialog med Fylkesmannen.

4 Forvaltningsoppgaver og tiltak

4.1 Forvaltningsmål

Hovedmålet for forvaltningen av biotopvernområdet må ta utgangspunkt i verneformålet, som er: **"Formålet med Klosteralléen biotopvernområde er å ta vare på et område som har særskilt betydning som voksested for den truede plantarten kammarimjelle"**.

For å bidra til hovedmålet er det videre formulert følgende konkrete bevaringsmål:

- Kammarimjelle skal forekomme i en stor og levedyktig bestand (flere tusen planter), med stabile forekomster på begge sider av veien.
- Gjenskape og opprettholde en rik, lavvokst og kulturpreget engflora.
- Fremmede arter med høy økologisk risiko (svartelistearter) skal ikke forekomme i området. Andre problemarter og nitrofile arter som hundegras, burot, tistler og hundekjeks skal ikke være dominerende og kun ha marginale forekomster.

4.2 Skjøtsel og tiltak

For å oppnå målene er det behov for å fortsette skjøtsel omtrent som i dag. Kammarimjelle er en art som trives best i åpne til halvåpne miljøer, og er i de fleste tilfeller på kort eller lang sikt avhengig av skjøtsel for ikke å utkonkurreres av andre arter (Jonsell 2000, Solstad 2011, Thylén 2015). Det er viktig å skjøtte et større areal på begge sider av veien for å gi kammarimjelle muligheten til å spre seg å gjenerobre sin tidligere utbredelse i området. Målet forutsetter at kammarimjelle skal reetableres også på nordsiden av veien. For å nå dette målet er det behov både for rettet skjøtsel for å forbedre leveforutsetningene her samt assistert frøspredning, se bl.a. Reiso (2014). Følgende tiltak er aktuelle i området:

- Maskinell slått i perioden 15. august – 15. september (etter at plantene har sluppet frøene). For å være helt sikker på at frø ikke går tapt kan en gjerne la høyet ligge et par dager på bakken før det fjernes.
- Rydding av kratt gjøres ved behov, dvs i den grad den årlige slåtten ikke klarer å fjerne alt løvoppslag. Fjerne alt oppslag av trær og busker. Alt ryddeavfall må fjernes fra området.
- I en restaureringsfase på to-tre år bør vegetasjonen på nordsiden slås to ganger årlig, først i juni og deretter samtidig som sørsiden. Dette gjøres for å svekke høyvokste grass og urter. Høyet fjernes etter slått.
- Etter to-tre år med to slåtter på nordsiden gjøres forsøk med assistert manuell frøspredning av kammarimjelle her. Frø samles fra sørsiden (inntil 10 % av frøene) når de er modne og spres/plantes på fire-fem egnede steder på nordsiden (med ikke altfor tett feltsjikt). På disse stedene må det ryddes litt i konkurrerende vegetasjon. Tiltak dokumenteres med merking på stedet, bilde og GPS-posisjon, samt å angi tilretteleggingstiltak, slik at man kan overvåke hvorvidt tiltakene var vellykkede eller ikke. Det bør også vurderes å involvere Botanisk Museum i Oslo for kunstig spiring innendørs med påfølgende utplanting. Dette er bl.a. utført for handlingsplanarten

hvitmure (Thylén 2012). Kammarimjelle med frø er fredet og det må innhentes spesiell tillatelse før et slikt tiltak gjennomføres. Miljødirektoratet, eller den direktoratet bestemmer, er forvaltningsmyndighet etter forskriften.

- Etter innsåing av kammarimjelle på nordsiden må skjøtselen på etableringsstedene (som er avmerket) tilpasses. Her må konkurrerende vegetasjon de første par årene enten slås forsiktig manuelt (hvor en sparer kammarimjellene) eller lukes. Etter hvert som bestanden av kammarimjelle forhåpentligvis øker og spres kan skjøtselen i området normaliseres (slås en gang i året som på sørsiden av veien).
- Det er per i dag ikke behov for egne tiltak rettet mot fremmede arter. Overvåking og videre oppfølging må avdekke om det blir et økende problem, og om det må settes inn målrettede tiltak. Det er spesielt å ha oversikt over utvikling i utbredelsen av skvallerkål i området.
- For å unngå altfor mye nitrogentilførsel fra den dyrkede marken bør det lages en avtale med grunneier om at de nærmeste 2-3 meterne av åkermarken ikke gjødsles.

En oversikt over tiltakene med ansvar og frister vises i tabell 1.

Tabell 1: Tiltaksplan. FMØ = Fylkesmannen i Østfold. SNO = Statens Naturoppsyn, SVV = Statens Vegvesen.

Tiltak	Prioritet	Frist	Ansvar
Slått sør- og nordside (inkludert to slåtter på nordsiden i restaureringsperiode)	Høy	Årlig	SVV
Krattrydding	Middels	Ved behov	SVV
Assistert frøspredning nordsiden	Høy	2018	FMØ
Manuell slått, lusing lokalt på nordsiden	Høy	Årlig 2019-2020	FMØ
Overvåking	Middels	Årlig	FMO, SNO

4.3 Oppsyn og oppfølging

Verneområdet ligger i et tett befolket område, besøkes av mange, og det foregår aktiv næringsvirksomhet innenfor vernegrensene. Aktivitetene innenfor området tilsier at det er stort behov for oppsynsarbeid. Statens naturoppsyn (SNO) har ansvar for oppsyn med verneområdet.

Tiltak i biotopvernområdet blir gjort i samråd med Fylkesmannen i Østfold. Fylkesmannen er som forvaltningsmyndighet bestiller av oppsynstjenester fra SNO.

Det bør etableres et overvåkningsopplegg med standardiserte metoder. Det er viktig for å avdekke trusler og for å sikre at eventuelle skjøtselstiltak fungerer etter sin hensikt.

Utvikling i vegetasjonen (herunder gjengroing) må følges opp, også med bilder. Bilder kan for eksempel tas med et par års mellomrom fra et bestemt sted i en bestemt vinkel en eller et par steder i hver sone.

Bestanden av kammarimjelle bør årlig telles eller i hvert fall anslås i felt. Overvåkingen bør utføres sentralt i blomstringsperioden og gi en god oversikt over parametere som populasjonsstørrelse, lokal utbredelse, behov for skjøtsel og eventuelle trusler. Det må lages enhetlige feltskjema som dekker alle relevante parametere og som brukes konsekvent.

5 Referanser

- Artsdatabanken & GBIF Norge, 2016 Artskart, internettportal for artssøk.
- Båtvik, J.I. 1992. Sjeldne, sårbare og hensynskrevende karplanter i Østfold. Fulkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. Rapport 6/92.
- Båtvik, J.I., Kristiansen, M. og Løfall, B.P. 2001. Veikanter i Østfold – verdier og skjøtsel. Statens vegvesen Østfold.
- Fremstad E, 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.
<http://www.artsdatabanken.no/File/687/Fremmedearter2012>
- Gulbrandsen, J.M. 2010. Faglig grunnlag for og utkast til handlingsplan for kammarimjelle *Melampyrum cristatum*. BioFokus-rapport 2010-35.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge
- Jonsell, L. 2000. Faktaark för korskovall. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet.
- Larsen, B.H., Fjeldstad, H., Gaarder, G., Høitomt, G., Lofthus, Ø., ViddalVartdal, I. og Wold, O. 2014. Kartlegging av artsrike vegkanter i Akershus, Hedmark og Oppland i 2014. Miljøfaglig Utredning Rapport 2014-36.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Lye, K.A. og Berg, T. 1988. Nye funn og endret antatt status for en del truede og sjeldne arter i Norge. Blyttia 46.
- Løfall, B.P. 2001. Truede karplanter i Østfold – forvaltningsplan. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. Rapport 3/2001.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- NGU. 2016a. www.ngu.no/kart/bg250.
- NGU. 2016b. www.ngu.no/kart/losmasse/
- Reiso, S. 2014. Skjøtelsesplan for kammarimjelle på Eineren, Larvik. BioFokus-rapport 2014-4.
- Solstad, H. 2011. Faktaark Kammarimjelle. Artsdatabankens faktaark ISSN1504-9140 nr. 179
- Thylén, A. 2012. Innspill til faglig grunnlag og handlingsplan for hvitmure *Drymocallis rupestris*. BioFokus-rapport 2012-17. <http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2012-17.pdf>
- Thylén, A. 2015. Innspill til faglig grunnlag for kammarimjelle *Melampyrum cristatum*. BioFokus-rapport 2015-14. <http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2015-14.pdf>

Vedlegg 1. Forskrift om vern av Værne kloster landskapsvernområde og Klosteralléen biotopvernområde, Rygge kommune, Østfold fylke

§ 1. Formål

Formålet med Værne kloster landskapsvernområde er å ta vare på et kultur- og naturlandskap av økologisk, kulturell og opplevelsesmessig verdi. Formålet videre er å ta vare på et herregårdspreget jordbrukslandskap, inkludert alléer, tregrupper, trekker og karakteristiske frittstående trær samt kulturminner som bidrar til landskapets egenart. Det er en målsetting å beholde og utvikle verneverdiene.

Formålet med Klosteralléen biotopvernområde er å ta vare på et område som har særskilt betydning som voksested for den truede plantarten kammarimjelle.

§ 2. Geografisk avgrensning

Landskapsvernområdet berører følgende gnr./bnr. i Rygge kommune:

65/5, 65/9, 65/10, 65/12, 65/26, 65/69, 65/91, 65/92, 66/1, 67/17, 81/1, 81/47, 81/48, 82/1, 82/2, 82/32, 83/1, 83/2, 83/3, 84/2, 83/4, 83/5, 83/7, 83/31, 83/45, 83/46, 84/1, 84/5, 84/19, 84/45, 85/2, 85/3, 85/9, 85/41, 85/44, 85/55, 85/56, 85/68, 85/94, 85/104, 86/1, 86/2, 86/3, 86/4, 86/13, 86/14, 86/19, 86/37, 86/55, 86/65, 86/66, 86/72, 86/97, 86/98, 86/100, 86/101, 86/102, 86/107, 86/115, 87/1, 87/2, 87/3, 87/4, 87/8, 87/9, 87/11, 87/12, 87/13, 87/15, 87/17, 87/18, 87/19, 87/20, 87/22, 87/35, 87/37, 87/38, 87/39, 87/40, 87/44, 87/45, 87/46, 87/53, 87/108, 87/113, 87/136, 87/137, 87/138, 87/139, 87/333, 88/1, 88/2, 88/4, 88/6, 88/7, 88/10, 88/11, 88/23, 88/46, 88/48, 88/51, 88/55, 88/56, 88/57, 88/58, 88/71, 88/129, 88/206, 89/1, 89/2, 89/21, 89/26, 89/29, 89/132, 89/138, 89/144, 89/146, 89/151, 90/2, 90/32, 90/36, 90/37, 90/39, 92/1, 92/4, 92/5, 92/7, 92/8, 92/9, 92/12, 92/118, 536/16, 536/17, 536/22.

Biotopvernområdet berører følgende gnr./bnr. i Rygge kommune: 88/1, 536/17.

Landskapsvernområdet dekker et totalareal på ca. 5 464 dekar, hvorav ca. 142 dekar er sjøareal. Biotopvernområdet utgjør ca. 5 dekar.

Grensene for landskapsvernområdet og biotopvernområdet fremgår av kart, datert Miljøverndepartementet september 2013. De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet og biotopvernområdet skal avmerkes i marka.

Knekkpunktene skal koordinatfestes. Verneforskriften med kart oppbevares i Rygge kommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Miljødirektoratet og i

Miljøverndepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 3. Vernebestemmelser

I landskapsvernområdet må det ikke settes i verk tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Det skal legges vekt på den samlede virkningen av tiltak i området.

I landskapsvernområdet gjelder følgende bestemmelser:

- a) Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets særpreg eller karakter. Det er forbud mot inngrep som oppføring og vesentlige eksteriørmessige endringer av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger, bygging og utvidelse av vei, sykkelvei eller gangvei, hensetting av campingvogner, brakker, containere og lignende i landskapet, etablering av oppdrettsanlegg, uttak eller påfylling av masse, sprenging, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, nydyrking, bakkeplanering, lukking av bekker og grøfter, gjenfylling eller uttapping av dammer, fremføring av luft- og jordledninger, etablering av veibelysning, oppsetting av skilt som kan prege landskapet, opparbeiding og merking av nye stier, løyper o.l. Oppstillingen er ikke uttømmende.
- b) Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Innføring av nye plantearter som gjennom spredning kan redusere verneområdets verdi, er forbudt.

Når det gjøres tiltak som berører kantsoner inntil dyrket mark, herunder åkerholmer og vegetasjonssoner langs bekker, grøfter, steingjerder, steinrøyser og jordeskiller, skal det tas hensyn til landskapsbildet. Slike kantsoner skal ikke fjernes, innskrenkes, snauhogges eller sprøytes.

Ved dammer og langs vannveier skal det legges særlig vekt på å opprettholde et velutviklet busksjikt.

- c) Hogst av alléer, tregrupper eller trekker og karakteristiske frittstående enkelttrær utenom de ordinære skogarealene er forbudt.

Ved hogst i områder avmerket som sone A på vernekartet skal skogens visuelle skjermende virkning bevares.

- d) Skogbruk skal utøves i samsvar med lov om skogbruk og tilhørende forskrifter.

I tillegg gjelder følgende bestemmelser for skogarealene:

1. innslaget av edle løvtrær skal ikke reduseres

2. treslagsskifte fra løvskog til barskog er ikke tillatt
 3. nygrøfting er ikke tillatt
 4. hogst av spesielt store trær eller større hule trær er ikke tillatt.
- e) Steingjerder og andre kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner kan ikke flyttes eller fjernes dersom det kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.
- f) Forurensning og forsøpling er forbudt.

I biotopvernområdet Klosteralléen gjelder i tillegg følgende bestemmelser:

- a) Arten kammarimjelle og annen vegetasjon som er viktig for livsmiljøet til denne, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra biotopvernområdet. Nye plantearter må ikke innføres.
- b) Planting eller såing er ikke tillatt.
- c) Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte produksjonsforholdene eller forringe plantenes livsmiljø, herunder alle former for jordbearbeiding, flytting eller påfylling av masse, drenering, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, gjødsling, kalking, salting og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Oppstillingen er ikke uttømmende.
- d) Bålbrenning er forbudt.

§ 4. Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene i § 3 andre ledd er ikke til hinder for:

- a) Vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger. Vedlikehold skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet. Vedlikehold omfatter ikke vesentlige eksteriørmessige endringer eller utvidelse.
- b) Vedlikehold av eksisterende stier, skiløyper, skilt og liknende i samsvar med forvaltningsplan.
- c) Vedlikehold av eksisterende veier, sykkelveier og gangveier.
- d) Drift og vedlikehold av jernbanen.
- e) Drift og vedlikehold av jordbruksarealer. Retningslinjer for drift fastsettes i forvaltningsplan, jf. § 8.
- f) Beiting.
- g) Oppføring av nødvendige husdyrgjerder.
- h) Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
- i) Sanking av bær og matsopp.
- j) Bruk av eksisterende deponier for jordestein, jordmasser og organisk avfall fra jordbruket i samsvar med gjeldende lovverk. Stein og masser fra disse kan benyttes til annet formål.
- k) Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og nødvendig istandsetting ved akutt utfall.
- l) Oppgradering/fornyelse av kraftanlegg og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet.

Vernebestemmelsene i § 3 tredje ledd er ikke til hinder for:

- a) Vedlikehold av fylkesveien og eksisterende adkomstveier til tilgrensende dyrket mark. Unntaket omfatter ikke kantslått og salting.

§ 5. Regulering av ferdsel

All ferdsel som ikke skjer til fots i landskapsvernområdet skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Motorferdsel er tillatt i samsvar med gjeldende lovverk.

All ferdsel i biotopvernområdet skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Miljødirektoratet kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av verneområdet.

I biotopvernområdet er motorisert ferdsel utenom eksisterende vei forbudt.

§ 6. Tillatelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til:

- a) Vesentlige eksteriørmessige endringer av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger.
- b) Gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c) Oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendige til jord- og skogbruksformål.
- d) Riving av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk.
- e) Opparbeiding og merking av nye stier.
- f) Uttak av masse på egen eiendom til bruk i forbindelse med jordbruksdrift, etter retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan. Før det fattes vedtak, skal søknaden forelegges kulturminnemyndigheten.
- g) Oppføring av nødvendige navigasjonsinstallasjoner og andre farledstiltak for å trygge ferdselen til sjøs.
- h) Utvidelse eller omlegging av eksisterende jernbanetrasé.
- i) Etablering av gang- og sykkelvei innenfor landskapsvernområdet.
- j) Trepleie og fjerning av enkeltstående tre, samt planting av nye.
- k) Oppgradering/fornyelse av energi- og kraftanlegg som ikke faller inn under § 4 bokstav l.

Ombygging, utvidelse og nybygg skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet.

§ 7. Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 8. Forvaltningsplan

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

§ 9. Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den som forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet.

§ 10. Forvaltningsmyndighet

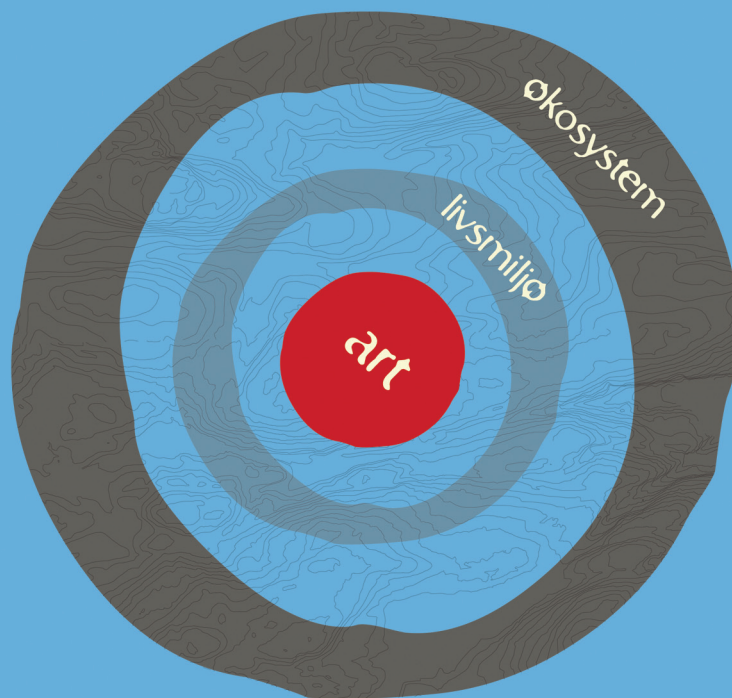
Miljødirektoratet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 11. Rådgivende utvalg

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 12. Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetning av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>

Gaustadalléen 21
0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8209-492-4

BioFokus-rapport 2016-3